

RESSENYES

ALEGRE I NADAL, Pau

Atles del port de Barcelona. Una síntesi visual del seu passat, present i futur
 Barcelona: Lunwerg Editores; Port de Barcelona, Autoritat Portuària
 de Barcelona, 1995. 87 p. Text en català, castellà i anglès.

L'obra que tot seguit es ressenya, *Atles del port de Barcelona...*, és excepcional en tres aspectes. El primer és que, tal com diu Pau Alegre, no existeixen obres similars (altres atles de ports) que hagin pogut servir de model o d'experiència. El segon aspecte és que

[...] cada port posseeix trets espacials distintius. La peculiaritat de l'emplaçament i l'articulació amb el seu entorn urbà confereixen un caràcter ben especial a cadascun. Els àmbits geogràfics ultramarins que el port lliga amb el seu propi rerepaís conformen uns espais de relació intangibles però tan reals com pot ser-ho la línia de molls. En aquest sentit, el port de Barcelona ofereix també la seva pròpia singularitat i diversitat espacial (p. 4).

No entrarem ara aquí en la discussió de la bondat de la nova geografia regional ni de la frase —ja clàssica— de «pensa globalment, actua localment». Però el que s'ha de tenir present és que estem davant d'una obra d'anàlisi territorial en la qual mitjançant 107 mapes elaborats per Pau Alegre, cinc reproduccions de gravats de mapes o imatges del port antics, i sis fotografies, es poden copsar els canvis ocor-

reguts en el port de Barcelona, la localització dels diferents usos del sòl en cada moment, i les relacions del rerepaís del port i el món. I hem de tenir present que l'anàlisi territorial que presenta Pau Alegre del port de Barcelona és rigorosa i entenedora; que les persones que consultin l'atles podran, a més, interpretar un territori concret amb els interessos personals de cadascú (i, per tant, es pot dir que forma part d'aquesta nova geografia regional), i que es disposa d'una eina molt útil per interpretar una àrea, Barcelona i el seu rerepaís, que fins ara no teníem.

El tercer aspecte pel qual aquest atles és excepcional és que, a més, està ben fet. L'*Atles del port de Barcelona...* està estructurat en tres parts ordenades cronològicament: la primera tracta un llarg període històric que va des de l'escenari inicial de la formació del port fins al 1960; la segona tracta de la transformació recent (1960-1990), i la tercera part tracta del present i de la projecció futura. També hi ha una presentació, un apartat de fonts documentals i notes, i un índex toponímic.

Com és obvi, hi pot haver altres maneres de classificar els mapes d'aquest atles que no sigui l'ordre cronològic, per exem-

ple, per temes. Però això no milloraria l'obra que es ressenya, sinó que faria diferent la primera impressió que n'obtingués la persona que el llegís.

Els temes que surten en l'*Atlas del port de Barcelona...* són molts i diversos. Possiblement, altres persones que fessin la ressenya en destacarien uns altres. Però per mi, crec que s'ha de destacar els tres següents (sense cap ordre de preeminència):

1. La reflexió sobre l'emplaçament concret (l'escenari inicial) porta a fixar-nos en com ha anat canviant la línia de costa, el perfil i la configuració del port. Però també s'ha de tenir present l'altre apartat de la geografia regional «clàssica»: la *situació* del port, tot mostrant les relacions amb el rerepaís a partir de les xarxes de carreteres, ferrocarrils i autopistes. Aquí és on es fan presents totes les reflexions realitzades en la història i la geografia econòmica de Catalunya de la importància del port de Barcelona per al desenvolupament econòmic català des del segle XVIII fins a l'actualitat.
2. Les relacions amb l'exterior. Pot semblar una obvietat dir que un port és, entre moltes altres coses, «l'origen o la destinació de mercaderies expedides des de o cap a qualsevol part del món». En les tres parts cronològiques hi ha una sèrie de planisferis (en projecció azimutal equidistant centrada en Barcelona) en què es poden veure les grans rutes marítimes, l'origen i la destinació de les mercaderies, els nodes i els fluxos de relacions comercials. Aquests planisferis permeten veure la importància de les relacions econòmiques entre Barcelona (i el seu rerepaís) i la resta del món; també permeten veure la jerarquització d'aquestes relacions, és a dir, valorar quines són més importants que d'altres.
3. El tercer gran tema seria el dels canvis interns del port de Barcelona a partir

de l'evolució dels usos que el port ha tingut al llarg del temps. Els mapes de localització dins del port dels diferents tipus de mercaderies embarcades i desembarcades i els mapes d'usos del sòl, mostren com la valoració dels llocs on es desenvolupen les activitats econòmiques varia en el temps en relació amb els canvis econòmics, les obres que poden afectar a les activitats (construcció de ferrocarrils o de carreteres, etc.), o amb les millores tècniques (d'emmagatzematge, de càrrega i descàrrega, etc.).

És difícil trobar defectes a aquest atlas. Per exemple, hi ha poques errades tipogràfiques, les més visibles són les de les pàgines 64-65, en què en els descriptors de les llegendes no hi ha separació entre les paraules. Però això és anecdòtic. Personalment, però, tinc una queixa, i és l'escassetat dels textos: ja sabem que una imatge val més que mil paraules, que el propi Pau Alegre ja ens avisa en la pàgina 4 que «he reduït els textos a simples orientacions de lectura dels mapes» i que en l'apartat de les fonts documentals i notes podem trobar on dirigir-nos per ampliar la informació que ens pot haver interessat. Però el fet que els textos de comentaris dels mapes ocupin tot just cinc pàgines, fa que em lamenti que en l'*Atlas del port de Barcelona...* aparegui explícitament el geògraf especialitzat en cartografia Pau Alegre, però que el geògraf especialitzat en anàlisi territorial només hi aparegui implícitament.

Per acabar aquesta ressenya, només em queda comentar tres coses. La primera és la importància dels detalls: el fet que en les pàgines senars (de la 9 fins a la 65) aparegui l'evolució de la costa barcelonina des de l'escenari inicial fins al port actual, només és una mostra de la cura amb la qual s'ha realitzat tota l'obra, i els mapes en particular: els colors, els símbols, les llegendes, etc. són una mostra de com hauriem de fer els mapes

La segona és la utilitat didàctica de l'obra que ressenyem: qualsevol assignatura relacionada amb geografia humana i/o regional (sigui geografia econòmica, històrica, urbana, ordenació del territori, de Catalunya-Espanya-Europa-del món, etc.) o fins i tot física (sobretot pel que fa a la geografia física aplicada), té una eina immillorable per treballar amb l'alumnat universitari de geografia.

I la tercera és que si Pau Alegre es queixa en la presentació de l'*Atlas del port*

de Barcelona... que no hi havia atles similars al que ha confeccionat per poder disposar d'un model encara que fos només per plantejar-se què calia fer, afortunadament ara ja disposem d'aquest model, que no és cap altre que l'*Atlas del port de Barcelona...* realitzat per Pau Alegre.

Enric Mendizàbal i Riera

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia

ALLESSANDRINI, Alfonso

Pensare il bosco

Roma: Edizioni Abete, 1993.

Alessandrini és un italià del Trentino, en concret de la Valsugana, que és una vall dels Alps Orientals on els fons de les valls són ocupats per plantacions d'arbres fruiters i alguns llacs, i els vessants de les muntanyes són dominats per majestuosos boscos de caducifolis i coníferes. L'autor va llicenciar-se en ciències forestals i posteriorment entrà a l'Administració italiana durant la postguerra del segon gran conflicte bèl·lic que afectà Europa, i arribà a ocupar importants càrrecs en el cos forestal. En conclusió, és una persona que ha dedicat la seva vida als boscos i als arbres, els quals l'han rodejat des de la seva infantesa. Alguns col·lectius lligats al món forestal l'han criticat en la seva tasca administrativa, ja que l'han considerat més un poeta o un filòsof que un gestor, en canvi altres persones l'han encoratjat, ja que ha propulsat una visió del bosc molt més ecològica i humana, que fugia de la visió productivista que al llarg de molts anys ha marcat l'espai forestal.

En aquest llibre l'autor repassa, a vegades d'una forma una mica anàrquica, les seves vivències i reflexions sobre els boscos adjuntant un important annex sobre els boscos a nivell mundial, europeu i italià. Per tant, a les pàgines d'aquest llibre hi

trobem des d'anecdotes personals fins a plantejaments de futur sobre el paper dels boscos a nivell mundial, europeu i italià. Cal recalcar que aquestes reflexions són molt interessants i suggestives per al geògraf, ja que l'espai forestal, tant l'arbrat, com el potencialment arbrat ocupen un tant per cent molt elevat del territori. Sobre aquest espai que fins fa poc només era contemplat des d'un punt de vista productiu, cal actuar-hi ordenant els seus diversos usos (productiu, ambiental i social) i prevenint perills, com són els incendis. En conseqüència, una correcta ordenació de l'espai forestal ha de fer-se des de la interdisciplinarietat entre les ciències naturals i socials, i en aquest camp la geografia hi té molt a dir.

Les principals aportacions d'aquest llibre són les següents: en primer lloc, l'autor s'interroga sobre quin és el paper dels boscos en la societat. Sobre aquest tema Alessandrini assenyala que el concepte de bosc ha canviat notablement en els darrers decennis. El fet més destacable d'aquest canvi és que la societat està prenent consciència del valor ecològic dels boscos. L'autor també manifesta la necessitat de redescobrir el bosc per part dels ciutadans i que, en conseqüència, hem